

Dil Ekonomisi ve Almanya Türklerindeki Örnekleri (İsim çekiminde)

Beytullah BEKAR¹

Özet

Dil ekonomisi bir dilin kullanımında bireylerin dilde tasarruf etmeleri veya en kolay olanı tercih etmeleridir. Bu sebeple dil ekonomisini her dilin kullanıcılarında görmek mümkündür. Dil ekonomisi tek dilli bireylerde olduğu gibi iki dili farklı seviyelerde edinmiş ve konuşmada iki dili de karıştırarak kullanan bireylerde de görülmektedir. Fakat dil ekonomisiyle ilgili yapılan çalışmaların tamamı bir dilin kullanımında görülen tasarrufların veya kolay olanın tercih edilmesinin incelenmesinden meydana gelmektedir. İki dil kullanımında dil ekonomisinin varlığına yönelik çalışmalara rastlamak mümkün değildir. Almanya’da yaşayan Türklerin dil kullanımında yaptıkları bazı kod kopyalamalar incelendiğinde dil ekonomisinin farklı bir türünün olabileceğini akıllara getirmektedir. Çalışmamızda dil ekonomisi, Almanya’da yaşayan Türklerde görülen dil özellikleri ve kod kopyalamalarının hakkında bilgi verildi. Ardından iki dilin kullanımında görülen bazı kod kopyalamalarda dil ekonomisinin etkisi araştırıldı.

Anahtar kelimeler: Dil ekonomisi, Almanya Türkçesi, kod kopyalama.

Language Economy and Examples from Germany Turks (Noun conjugation)

Abstract

Language economy is to save from a language or choose the easiest way while using a language. Therefore, it is possible to notice language economy in any language user. Similar to the individuals using one language, language economy is also seen among people who can use two languages at different levels and can speak two languages by mixing them. However, all the studies about language economy consist of examining savings or the easiest ways chosen during language use in one language. It is not possible to encounter studies about language economy in the usage of two languages. When some codeswitching examples in the language use of Turkish people who live in Germany are examined the results suggest that another kind of language economy might exist. In this paper, information about language economy, language properties and codeswitching in the language use of Turkish people who live in Germany would be given. Then, the effect of some codeswitching examples, which are observed in the use of two languages, on language economy will be investigated.

Key words: Language economy, Germany Turkish, code switching.

1. Giriş

Dil ekonomisi veya diğer bir adlandırılmayla “en az çaba ilkesi” şu şekilde tanımlanmaktadır: Üstünova, “İletişimde zamandan tasarruf, dilin tekrardan hoşlanmayı, en az çaba ilkesi gibi nedenler, anlatım kısalığına yol açmaktadır. Yazarın/konuşanın, okuyanın/dinleyenin bir şeyler bildiğini, dikkatle okuduğunu/dinlediğini düşünmesi, kimi birimlerin cümleden atılmasına, düşürülmesine neden olmaktadır.” (2002: 169) biçiminde tanımlarken, Korkmaz ise “Konuşma sırasında zamandan ve emekten tasarruf ederek kolaylık sağlamak amacıyla ses düşmesi, ses benzeşmesi, ses ve hece kaynaşması (kontraktion) gibi olaylara yol açan kural.” (2003: 84) biçiminde tanımlamaktadır. Her iki tanımda da dikkati çeken husus anlatımda tasarrufun ve en az çabanın/kolay olanın odak noktası olmasıdır. Dil ekonomisi alanında yapılan çalışmaların tek dil üzerinde yapılan tasarruflar veya tek dilin kullanımında görülen en az çaba ilkesi doğrultusunda yapıldığını göstermektedir. Diğer araştırmacılar da

¹ Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, beytullahbekar@klu.edu.tr

olduğu gibi Korkmaz ve Üstünaova da en az çaba yasasını Türkiye Türkçesi ve Anadolu ağızlarında görülen hususları dikkate alarak tanımlamışlardır. Çalışmalarımız dil ekonomisinin (en az çaba ilkesi/kolay olanın tercih edilmesi) içine iki dile değişik seviyelerde² sahip olan bireylerin dil kullanımında görülen bazı hususların dâhil edilmesi gerektiğini göstermektedir.

2. Almanya’da Yaşayan Türkler ve Dil Kullanımları

Almanya’da resmi rakamlara göre 3 milyondan fazla Türk yaşamakta olup³ bunlar I., II. ve III. kuşak olarak adlandırılmaktadır. I. kuşak Türkler Almanya’ya ilk gidenler, II. kuşak Türkler Almanya’da doğanlar veya aile birleşimiyle Almanya’ya gidenler, III. kuşak ise II. kuşağın evlatları ve I. kuşağın torunları konumunda olanlardır.

Türklerin Almanya’da kalıcı olduklarının anlaşılması üzerine Alman merciler entegrasyonun /asimilasyonun önündeki en büyük engelin Türkçe olduğunu düşünüp çalışmalarını Türkçe üzerinde yoğunlaştırmışlardır. Almanya’nın uygulamış olduğu politikalar (Bekar 2015: 20-24) neticesinde Almanya’da yaşayan Türklerde değişik şekillerde dil kullanımları görülmeye başlanmıştır. Bunlar tek dillilik, iki dillilik, yarım dillilik ve dil körelmesidir.

Tek dillilik: Yalnızca bir dilin konuşulduğu ortamlarda büyüyen ve bu dilde iletişim kurabilme becerisine sahip bireyleri veya birden fazla dilin konuşulduğu ortamlarda yaşamasına rağmen bir dili kullanma pratikliğine sahip olan bireylerin durumunu ifade eder. Almanya’da yaşayan Türklerde tek dillilik daha çok ilk kuşaktan ev hanımlarında ve II. kuşaktan evlilik yoluyla Almanya’ya gitmiş bireylerde görülmektedir. Almanya’da görülme sıklığı bakımından ikinci sırada gelir.

İki dillilik: İki dilin alternatif şekilde iyi derecede kullanım pratikliğine sahip olunmasına (U. Weinreich “Aktr. Hasan 2011: 20-24”), yeni bir dilin tam öğrenilmesinin doğuştan kazanılan dilin kaybolmasıyla sona ermemesine (Bloomfield “Aktr. Hasan 2011: 20-24”) ve aynı birey tarafından iki veya daha çok dilin alternatif şekilde kullanılmasına denir. Almanya’da yaşayan Türklerde en az görülen özellik iki dilliliktir. İki dillilik az sayıda bireyde görülmektedir.

Yarım dillilik: Skutnabb-Kanges yarım dilliliği, ev dilini geliştirme ortamı bulunamaması ve ikinci dilin de tam öğrenilememesi sebebiyle her iki dilde gerekli yeterlilik seviyesinin kazanılamaması olarak tanımlanmaktadır (Bloomfield “Aktr. Hasan 2011: 20-24”). Ana dilin ve ikinci dilin yetersiz bilinmesi, bireyin her iki dilin de doğal kullanıcısı olmasına karşın her iki dildeki bilişsel yetersizlik, hem düşünme yeteneğini hem de zekâ gelişimini olumsuz etkilemektedir. Almanya’da saha araştırmalarımız esnasında en çok karşılaştığımız durumudur. Her üç kuşakta da yaygın bir şekilde görülmektedir.

Dil körelmesi: Aileden veya sonradan öğrenilen herhangi bir dilin kullanım pratikliğine sahip olunmaması nedeniyle sadece anlamlandırılabilirliğidir. Bu durumla daha çok üçüncü kuşakta karşılaşılmaktadır. III. kuşağın aile ortamında küçük yaşlarda Türkçe öğrenmelerine rağmen ileriki yaşlarda Türkçeyi kullanma ortamı bulamamaları; kreşlerde, okullarda ve arkadaş ortamlarında Almanca konuşmaları Türkçeyi anlamlandırabilmelerine fakat kendilerini Türkçe ifade edememelerine neden olmuştur.

² Yurt dışında yaşayan Türkler’de iki dilin karşılaşmasında görülen özellikler üç şekilde incelenebilir: Birine yeterli diğerine yetersiz seviyede, her ikisine yeterli seviyede, her ikisine de yetersiz seviyede hâkim olunmasıdır.

³ Alman vatandaşlığına geçenler ve doğumla Alman vatandaşlığı elde edenler dâhil. Ayrıntılı bilgi için bkz.: http://calisma.de/index.php?option=com_filecabinet&view=files&id=4 (02.02.2016)

Almanya’da yaşayan Türklerde dil kullanımlarında görülen yukarıdaki özellikler değişik seviyelerde kod kopyalamalarını⁴ (Karaağaç 2013: 349) beraberinde getirmiştir. Saha araştırmalarımız esnasında bireyler tarafından yapılan kod kopyalamalarının üç etkene bağlı olduğu görülmüştür. Bunlar bilinç dışı yapılan kopyalamalar, alışkanlık olarak yapılan kopyalamalar, pratik/kolay olduğu için yapılan kopyalamalardır.

Bilinç dışı kopyalamalar: Daha çok yarım dilli bireylerde görülen bir özelliktir. Ana dilin ve ikinci dilin yetersiz bilinmesi, bireyin her iki dilin de doğal kullanıcısı olmasına karşın her iki dildeki bilişsel yetersizlik, bireyin ana diline (d1) baskın dilden (d2) ses, şekil ve yapı düzeyinde kopyalar yapmasıdır. Bu tür kopyalamalarda d2’den yapılan kopyalamaların d1’de karşılıkları dil kullanıcısı tarafından bilinmemektedir. “Türkçenin yasaklanması kötü. Çünkü çocuklar burada doğdukları için Almancayı daha iyi konuşuyorlar. Küçüğe “penseyi getir” dedim “o ne” dedi.” (Şahin 2010: 90).

Alışkanlıktan kaynaklı kopyalamalar: Daha çok yarım dilli, seyrek de olsa iki dilli bireylerde görülen bir özelliktir. Ana dilin ve ikinci dilin yetersiz bilinmesi veya iki dilin de yeterli bilinmesine rağmen bir dili kullanımdaki sıklıktan dolayı dil kullanımında seyrek de olsa bir dilden diğerine kopyalamaların yapılmasıdır. Bu tür kopyalamalar söz varlığı düzeyinde olup daha çok d2’den d1’e doğru yapılırken seyrek de olsa d1’den d2’ye doğru yapıldığı da görülmüştür. Yapılan kopyalamaların karşılıkları diğer dilde de bilinmektedir. “şimdi birinci kuşak buraya gelince hep *dorfdan* geldiler ya, köyden...” (Bekar 2015: 839)

Pratiklikten kaynaklı kopyalamalar: Yarım dilli ve iki dilli bireylerde görülen bir özelliktir. Ana dilin ve ikinci dilin yetersiz bilinmesi veya iki dilin de yeterli bilinmesine rağmen kullanıcı için gramatikal olarak kolay gelen bir kuralın bir yapıdan diğerine kopyalanmasıdır. Saha araştırmalarımız esnasında sıklıkla karşılaştığımız bir husustur.

Çalışmamızda Almanya’da yaşayan Türklerde dil kullanımında görülen bazı kopyalamalarda en az çaba yasaının iki dilin karşılaşmasındaki etkisi araştırılacaktır. Bizi bu araştırmaya yönelten husus ise Almanya’da yaşayan bireylerin günlük konuşma dilinde yapmış oldukları bazı kod kopyalamaların kolay olma tercih etme düşüncesinden kaynaklanmasıdır.

3. Almanca ve Türkçe Hakkında Kısa Bilgi

Almanca, Hint- Avrupa dil ailesinin Cermen dilleri koluna mensupken Türkçe Altay dil ailesine mensup bir dildir. Almanca bükümlü (çekimli) diller grubunda yer alır. Türkçe ise eklemeleri dillerdendir. Almanca kelimelerde (Zengin: 2010) cinsiyet varken Türkçe kelimelerde (Ergin: 2000) cinsiyetin olmaması, Almancada isim çekimlerinin artikeller (der, die, das) vasıtasıyla yapılırken Türkçede isim çekimlerinin isimlerin sonuna getirilen eklerle yapılması, Almancada yeni sözcükler türetilirken veya çekim yapılırken sözcük kökünün değişikliğe uğraması, Türkçede ise sözcük türetme ve çekimlerin kelime kök veya gövdesine yapım ve çekim ekleri vasıtasıyla yapılması, Almanca ve Türkçenin zaman çekimlerinin farklılık göstermesi gibi belli başlı hususlar, bireylerde oluşmuş olan dil mantığının çatışmasına neden olmaktadır.

4. Dil Ekonomisi ve Kullanım Örnekleri⁵

Bireylerin her iki dilde de tam yeterliliklerinin olmaması, Türkçe ve Almanca arasındaki gramer farklılıkları, dil kullanımında kendini kod kopyalama olarak göstermektedir. Kod kopyalama ise bireyde en az çaba yasaına bağlı olarak gerçekleşmektedir. Örnekler:

⁴ Kod kopyalama: “Herhangi bir dile ait birim veya yapının bir başka dile aktarılması eylemidir. Dillerin birbirlerini etkilemeleri, hem ses, hem söz hem de söz dizimi düzlemlerinde gerçekleşebilmektedir.”

⁵ Örnekler “*Almanya Türkçesi*” adlı tezden alınmıştır. Örnekler verilirken ses özellikleri konumuz dışında olduğu için telaffuzlar standart Türkiye Türkçesine ve standart Almancaya göre verilmiştir.

4.1. Çokluk eki kullanımı

Metin ve Satır Numarası	Örnek Cümle	İsim ⁶	Ek	Kullanım
XIX ⁷ /61 ⁸	randevü yerlerimiz <i>banoflar</i> (Unsere Treffpunkte waren die Bahnhöfe) ⁹	bahnhof (der Bahnhof)	+lar	bahnhof+lar (die Bahnhöfe)

Türkçede, kelimenin çoğulu ünlü uyumuna bağlı olarak “+lar/+ler” eki ile yapılır: istasyon +lar > istasyonlar. Fakat Almancada “der Bahnhof” çokluk yapılırken başındaki artikel “der > die” olur ve kelime kökü “der Bahnhof > die Bahnhöfe” olarak değişir. Kaynak kişiler için Türkçeye göre karışık bir durum olan Almancadaki artikel ve kök değişimi, kaynak kişilerde dil ekonomisi bağlamında Almanca kelimelerin çoklukları sıklıkla Almanca kelimelere Türkçe çokluk eki “+lar, +ler” getirilerek yapılmaktadır.

4.2. Hâl eklerinin kullanımı

4.2.1. İlgî hâli ekinin kullanımı

Metin ve Satır Numarası	Örnek Cümle	İsim	Ek	Kullanımı
XV/40	<i>heimın</i> her odası (Alle Zimmer des Heims)	heim “yurt” (das Heim)	+ın	heim+ın (des Heims)

Türkçede isim tamlamaları; tamlayan ilk sözcük, tamlanan ise ikinci sözcük olacak şekilde gerçekleşir¹⁰: “yurdun her odası”. Almancada ise tamlamalar Türkçenin tersine tamlanan ilk sözcük tamlayan ikinci sözcük olacak şekilde yapılır: Alle Zimmer des Heims (her odası yurdun). Türkçedeki “yurt” sözcüğünün Almancası “das Heim”dir. Türkçede isimlerin tamlayan olabilmesi için ilgi eki alması yeterlidir: yurt+un > yurdun. Almancada ise bir sözcüğün tamlayan olabilmesi için artikelinin “des” ve ismin kökünün de kullanıma uygun olarak değiştirilmesi gerekir: das Heim > des Heims.

4.2.2. Belirtme hâli ekinin kullanımı

Metin ve Satır	Örnek Cümle	İsim	Ek	Kullanımı
----------------	-------------	------	----	-----------

⁶ Dil ekonomisinin gerçekleştiği kelimeyi gösterir.

⁷ Örneklerin geçtiği metin numarasını gösterir.

⁸ Örneklerin geçtiği satır numarasını gösterir.

⁹ Örnek metnin Almanca telaffuzunu gösterir.

¹⁰ Tamlayanın sonda tamlananın baş tarafta olduğu kullanımlara da rastlamak mümkündür.

Numarası				
XXXVII/12	<i>ofen</i> Őıřak yap (Erhitze den Ofen)	ofen “fırın” (der Ofen)	+1	ofen+1 (den Ofen)

Türkçede bir ismin belirtme durumunda olması ünlü uyumuna bağlı olarak belirtme hâli eklerinden “+1, +i, +u, +” birini almasıyla elde edilir: fırın+1 > fırını. Almancada ise belirtme hâli isimlerin artikelleriyle gerçekleşir. Öncelikle ismin artikelinin (der, die veya das) bilinmesi ve o artikel türünün belirtme durumundaki Őekline uygun olarak değiştirilmesi gerekir: der Ofen > den Ofen.

4.2.3. Yönelme hâli ekinin kullanımı

Metin ve Satır Numarası	rnek Cümle	İsim	Ek	Kullanım
XXX/12	<i>zehnmal wrterbucha</i> bakıyorum (Ich schlage Zehnmal im Wörterbuch nach)	wörterbuch “sözlük” (das Wörterbuch)	+a	wörterbuch+a (dem Wörterbuch)

Türkçede bir ismin yönelme durumunda olması ünlü uyumuna bağlı olarak yönelme hâli eklerinden “+a, +e” birini almasıyla elde edilir: sözlük+e > sözlüğe. Almancada ise yönelme hâli isimlerin artikelleriyle gerçekleşir. Öncelikle ismin artikelinin (der, die veya das) bilinmesi ve o artikel türünün yönelme durumundaki Őekline uygun olarak değiştirilmesi gerekir: das Wörterbuch > dem Wörterbuch.

4.2.4. Bulunma hâli ekinin kullanımı

Metin ve Satır Numarası	rnek Cümle	İsim	Ek	Kullanım
XXIII-b/11	<i>krankenhausda</i> yatıyorduk (Wir lagen im Krankenhaus)	krankenhaus “hastane” (das Krankenhaus)	+da	krankenhaus+da (im Krankenhaus)

Türkçede bir ismin bulunma durumunda olması ünlü ve nsz uyumuna bağlı olarak hâl eklerinden “+da, +de, +ta, +te” birini almasıyla elde edilir: hastane+de > hastanede. Almancada artikeller; bir ismin yalın, belirtme, yönelme ve ilgi durumlarını göstermeye yararlar. Türkçedeki bulunma hâli Almancada edat (prposition) vasıtasıyla yapılır. Almanca hem belirtme hem de yönelme hâlindeki isimlerle birlikte kullanılabilen “in” edatı

Türkçedeki bulunma hâlini karşılamaktadır: das Krankenhaus > dem Krankenhaus > in dem Krankenhaus > im Krankenhaus “hastanede”.

4.2.5. Ayrılma hâli ekinin kullanımı

Metin ve Satır Numarası	Örnek Cümle	İsim	Ek	Kullanım
XXXVI/45	<i>kühlschrank</i> dan öl aldı (Er hat vom Kühlschrank das Öl genommen)	<i>kühlschrank</i> “buzdolabı” (der Kühlschrank)	+dan	<i>kühlschrank</i> +dan (vom Kühlschrank)

Türkçede bir ismin ayrılma durumunda olması ünlü ve ünsüz uyumuna bağlı olarak hâl eklerinden “+dan, +den, +tan, +ten” birini almasıyla elde edilir: *buzdolabı*+dan > *buzdolabı*(n)dan. Türkçedeki ayrılma hâli Almancada edat (präposition) vasıtasıyla yapılır. Almanca yönelme hâlindeki isimlerle birlikte kullanılabilen “von” edatı Türkçedeki ayrılma hâlini karşılamaktadır: *der Kühlschrank* > *dem Kühlschrank* > *von dem Kühlschrank* > *vom Kühlschrank* “buzdolabından”.

4.2.6. Vasıta hâli ekinin kullanımı

Metin ve Satır Numarası	Örnek Cümle	İsim	Ek	Kullanım
XXXII/14	sürelî <i>vertrag</i> la çalışıyo (Er arbeitet mit befristetem Vertrag)	<i>vertrag</i> “sözleşme” (der Vertrag)	+la	<i>vertrag</i> +la (mit Vertrag)

Türkçede bir ismin vasıta durumunda olması ünlü ve ünsüz uyumuna bağlı olarak vasıta hâli eklerinden “+la, +le” birini almasıyla elde edilir: *sözleşme*+le > *sözleşmeyle*. Türkçedeki vasıta hâli Almancada edat (präposition) vasıtasıyla yapılır. Almanca yönelme ve tamlama hâlindeki isimlerle birlikte kullanılabilen “mit” edatı Türkçedeki vasıta hâlini karşılamaktadır: *der Vertrag* > *dem Vertrag* > *mit Vertrag* “sözleşmeyle”.

4.3. İyelik eklerinin kullanımı

4.3.1. Teklik 1. şahıs iyelik ekinin kullanımı

Metin ve Satır Numarası	Örnek Cümle	İsim	Ek	Kullanım
XXXIII/23	<i>baustellem</i> var (Ich habe eine Baustelle)	baustelle “şantiye” (die Baustelle)	+m	baustelle+m (meine Baustelle)

Türkçe isimlerde iyelik I. teklik şahıs “+m” eki getirilerek yapılır: şantiye+m > şantiyem. Almancada ise bir ismin teklik I. kişiye ait olduğunu belirtmek için ismin artikeline bağlı olarak isimden önce “mein” getirilerek yapılır. Örnek: die Baustelle > meine Baustelle (benim şantiyem). Bununla birlikte cümle içinde “bir şantiyem var” diyeceğiniz zaman “şantiye” herhangi bir “şantiye” anlamında olduğu için “meine > eine” olur: Ich habe eine Baustelle.

4.3.2. Çokluk 1. şahıs iyelik ekinin kullanımı

Metin ve Satır Numarası	Örnek Cümle	İsim	Ek	Kullanım
XXXI/70	çünkü <i>ausdauer</i> mız yoktu (Weil unsere Ausdauer nicht ausreichend war)	ausdauer “kondisyon” (die Ausdauer)	+mız	ausdauer+mız (unsere Ausdauer)

Türkçe isimlerde iyelik I. çokluk şahıs eki ünlü uyumuna bağlı olarak “+mız, +miz, +muz, +müz” eklerinden biriyle yapılır: kondisyon+muz > kondisyon(u)muz. Almancada ise bir ismin çokluk I. kişiye ait olduğunu belirtmek için ismin artikeline bağlı olarak isimden önce “unser” zamiri getirilerek yapılır. Örnek: die Ausdauer > unsere Ausdauer (bizim kondisyonumuz).

4.3.3. Teklik 2. şahıs iyelik ekinin kullanımı¹¹

Metin ve Satır Numarası	Örnek Cümle	İsim	Ek	Kullanım
XXII-	ama senin <i>termin</i> in var	termin	+(i)n	Termin+in

¹¹ Derlemiş olduğumuz metinlerde çokluk II. şahıs iyelik ekinin kullanımına rastlanmamıştır. Bu sebeple II. şahısta yalnız teklik kullanım örneği verilmiştir.

b/77	(Aber du hast einen Termin)	“randevü” (der Termin)		(dein Termin)
------	-----------------------------	---------------------------	--	---------------

Türkçe isimlerde iyelik II. teklik şahıs “+n” eki getirilerek yapılır: randevü+n > randevün. Almandaca ise bir ismin teklik II. kişiye ait olduğunu belirtmek için ismin artikeline bağlı olarak isimden önce “dein” zamiri getirilerek yapılır. Örnek: der Termin > dein Termin (senin randevün). Bununla birlikte cümle içinde “senin randevün var” diyeceğiniz zaman “randevü” herhangi bir “randevü” anlamında olduğu için “dein > einen” olur: Aber du hast einen Termin.

4.3.4. Teklik 3. şahıs iyelik ekinin kullanımı

Metin ve Satır Numarası	Örnek Cümle	İsim	Ek	Kullanım
XXXVII/1	<i>stiefmutter</i> sı var (er/sie/es hat eine Stiefmutter)	stiefmutter “üvey anne” (die Stiefmutter)	+(s)ı	stiefmutter+sı (seine Stiefmutter)

Türkçe isimlerde iyelik III. teklik şahıs ünlü uyumuna bağlı olarak “+(s)ı, +(s)i, +(s)u, +(s)ü,” eklerinden biriyle yapılır: üvey anne+si > üvey annesi. Almandaca ise bir ismin teklik III. kişiye ait olduğunu belirtmek için ismin artikeline bağlı olarak isimden önce “sein/ihr” zamiri getirilerek yapılır. Örnek: die Stiefmutter > seine Stiefmutter (onun üvey annesi). Bununla birlikte cümle içinde “üvey annesi var” diyeceğiniz zaman teklik III. kişinin cinsiyetiyle birlikte kullanmanız gerekir: er/sie/es hat eine Stiefmutter.

4.3.4. Çokluk 3. şahıs iyelik ekinin kullanımı

Metin ve Satır Numarası	Örnek Cümle	İsim	Ek	Kullanım
XXIX/44	almanların <i>soßeları</i> çok güzel (Die Soßen der Deutschen schmecken sehr gut)	soße “sos” (die Soße)	+ları	soße+ları (ihre Soßen)

Türkçe isimlerde iyelik III. çokluk şahıs ünlü uyumuna bağlı olarak “+ları, +leri” eklerinden biriyle yapılır: sos+ları > sosları. Almandaca ise bir ismin çokluk III. kişiye ait olduğunu belirtmek için ismin artikeline bağlı olarak isimden önce “ihr” zamiri getirilerek ve ismin kökü III. çokluk kişiye uygun olarak değiştirilerek yapılır. Örnek: die Soße > ihre Soßen (sosları). Bununla birlikte cümle içinde “Almanların sosları çok güzel.” diyeceğiniz zaman “Die Soßen der Deutschen schmecken sehr gut” şeklinde kullanmanız gerekir.

Sonuç

Dil ekonomisi bir dildeki kullanım tasarrufu ve/veya kolay olanın tercih edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Fakat dil kullanıcıları dil ekonomisini yalnızca tek dil kullanımında yapmadıkları yukarıda verilen örneklerde görülmektedir. Her ne kadar baskın dilden baskın olmayan dile çeşitli sebeplere bağlı olarak kod kopyalamalar yapılsa da Almanca kelimelere getirilen Türkçe hâl ve iyelik ekleri ve bu ekler vasıtasıyla yapılan isim çekimleri bireylerin kendileri için di'deki yapıyı daha pratik ve daha ekonomik görmelerinden kaynaklanmaktadır.

Kaynakça

Bekar, B. (2015). *Almanya Türkçesi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış doktora tezi).

Ergin, M. (2000). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak

Hasan, N. (2011). *Romanya Türk Topulukları rneėinde İki Dillilik*. Bucureřti: Editura niversitara (Basılmamış doktora tezi).

Karaağaç, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüėü*. Ankara: TDK.

Korkmaz, Z. (2003). *Grammer Terimleri Sözlüėü*. Ankara: TDK.

Steuerwald, K. (1993). *Türkçe Almanca Sözlük*. Wiesbaden: Ottoharrassowitz Verlag.

Steuerwald, K. (1993). *Almanca Türkçe Sözlük*. Wiesbaden: Ottoharrassowitz Verlag.

şahin, Birsen (2000). *Almanya'daki Türkler*. İstanbul: Phoenix.

Üstünova, K. (2002). Cümle zmlmelerinde Yüzey Yapı-Derin Yapı İlişkileri. *Dil Yazıları*. Ankara: Akçaė.

Zengin, D. (2010). *Her Yönüyle Modern Almanca*. Ankara: Kurmay.